

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 15/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi tekijänoikeuslain 19 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä syyskuuta 2006 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi tekijänoikeuslain 19 §:n muuttamisesta (HE 126/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Jorma Waldén ja johtaja Jukka Liedes, opetusministeriö
- toiminnanjohtaja Sinikka Sipilä, Suomen kirjastoseura

- toiminnanjohtaja Päivi Liedes, Suomen Kirjailijaliitto ry
- johtaja, lakiasiat Satu Kangas, Viestinnän Keskusliitto
- varatoimitusjohtaja Jukka-Pekka Timonen, Kopiosto ry
- toiminnanjohtaja Pekka Sipilä, Suomen Musiikkikustantajat ry
- lakimies Anne Salomaa, Suomen Tietokirjailijat ry
- järjestösihteeri Ilona Hannikainen, Suomen arvostelijain liitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut Suomen kirjastoseura.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että tekijänoikeuslakia muutetaan siten, että tekijöiden oikeus korvaukseen teosten kappaleiden lainaamisesta yleisölle ulotetaan yleisistä kirjastoista tapahtuvaan lainaamiseen. Muutos toteutetaan poistamalla korvausoikeutta koskevasta säännöksestä poikkeus, jonka mukaan yleisestä kirjastosta tapahtuvasta lainaamisesta ei ole oikeutta korvauk-

seen. Muutos aiheutuu Euroopan komission vuonna 2002 omaksumasta uudesta vuokraus- ja lainausdirektiivin tulkinnasta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2007 valtion talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2007 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä

syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksen-

mukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Ehdotettu järjestelmä sisältää sen, että oikeus saada korvaus lainaamisesta koskee kuntien yleisistä kirjastoista tapahtuvaa lainausta. Sivistysvaliokunta kannattaa tehtyä tekijänoikeuslain muutosehdotusta, joka antaisi korvausoikeuden teosten lainaamisesta yleisistä kirjastoista. Kirjastojen toiminnalla on huomattava merkitys teosten saattamisessa yleisön saataville ja sitä kautta vaikutus myös oikeudenhaltijoiden taloudellisten etujen toteutumiseen.

Valiokunta hyväksyy tässä vaiheessa ja taloudellisista näkökohdista lähtien sen, että oikeutta korvaukseen ei edelleenkaan olisi, jos lainaaminen tapahtuu tutkimusta tai opetustoimintaa palvelevasta kirjastosta. Valiokunta ei sinänsä näe mitään perustetta sille, että nämä kirjastot suljetaan korvausoikeuden piiristä pois. Kun uudistuksesta saadaan kokemuksia, on valiokunnan mielestä välttämätöntä ottaa myös tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevat kirjastot korvausoikeuden piiriin. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että yleisissä kirjastoissa on saadun selvityksen mukaan huomattava osa kokoelmista niin sanottua tietokirjallisuutta. Näin ollen yleisistä kirjastoista lainatuista tietokirjoista olisi korvausoikeus. Valiokunta ehdottaa lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Valtion talousarviossa päätetään vuosittain määrärahasta, joka otetaan maksettavia korvauksia varten. Valtion vuoden 2007 talousarvioehdotuksessa määräraha on 2 miljoonaa euroa. Korvauksen hoitamiseen varattava määräraha on mitoitettu sen mukaan, mikä budjettikehyksen puitteissa on mahdollista tällä hetkellä. Kirjastojen toimintamäärärahojen niukkuus on valiokunnan mielestä uhka Suomen kirjastolaitokselle.

Valiokunta huomauttaa, että lainauskorvauksen järjestäminen ja järjestelmän luominen lisää kirjastojen työmäärää ja kustannuksia. Ottaen huomioon tehdyt ja meneillään olevat uudistukset, valiokunta on huolestunut kirjastojen rahoitustilanteesta yleensä. Valiokunta painottaa sitä, että kunnallinen kirjastolaitos on kansalaisille

tärkeä peruspalvelu, jonka toimintamahdollisuuksista tulee huolehtia tiukassakin taloudellisessa tilanteessa. Valiokunta huomauttaa myös, että kirjastorakentamista uhkaa loppuminen, jos jatketaan ensi vuoden talousarvioehdotuksessa otettua linjaa siitä, että kirjastorakentamiselle ei vahvisteta laajuuksia.

Järjestelmän luominen käytännössä. Määriteltäessä sitä, millaiseksi korvausjärjestelmä ja sen eri kriteerit muodostuvat, on valiokunnan mielestä pyrittävä toimivaan ja oikeudenmukaiseen järjestelmään, joka kohtelee tasapuolisesti niitä, jotka ovat korvaukseen oikeutettuja, ja niin, etteivät korvaukset kasaudu vain muutamille harvoille tekijöille.

Kirjastoapurahajärjestelmä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty myös huoli siitä, miten käy kirjastokorvausapurahajärjestelmälle. Valiokunta pitää välttämättömänä säilyttää ns. kirjastoapurahajärjestelmä. Uudet säännökset eivät vaikuta kirjailijoille ja kääntäjille valtion varoista maksettaviin apurahoihin. Kyseessä on selkeästi kaksi eri asiaa. Sen vuoksi on ymmärrettävää, että hallituksen esityksessä ei ole käsitelty apurahajärjestelmää.

Lainauskorvauksia tilittävä järjestö. Lainauskorvaus on luonteeltaan pakkolisenssi, eli lainaamiseen ei tarvita oikeudenhaltijan lupaa, mutta hänellä on oikeus korvaukseen. Esityksen mukaiset kirjastokorvaukset tulisivat kohdistumaan hyvin moniin tekijäryhmiin; ainakin tietojen ja kaunokirjailijoihin, sarjakuvantekijöihin, kääntäjiin, kuvittajiin ja säveltäjiin. Lisäksi korvauksia tulisi tilittää ulkomaille. Korvausten hallinnoinnin edellyttämää tietotaitoa ei liene valmiina tarjolla juuri muualla kuin jo toimivissa tekijänoikeusjärjestöissä.

Yksityiskohtaiset perustelut

19 §. Valiokunta on päätenyt kannattamaan hallituksen esityksessä tarkoitettua siitä, että korvaukseen oikeutettuja olisivat teoksen alkuperäiset tekijät, ja soveltaa lisäksi 41 §:n sään-

nöksiä. Sen vuoksi säännöstä täsmennetään. Täsmennyksen tarkoituksena on varmistaa se, että ei muuteta sitä periaatetta, että tekijänoikeuslaissa tekijällä tarkoitetaan myös sitä, jolle tekijänoikeus on siirtynyt.

19 a §. Valiokunta ehdottaa lakiin lisättäväksi säännöstä, joka täsmentää niitä edellytyksiä, joita tilityksistä huolehtivalle järjestölle asetetaan.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna ja

että hyväksytään yksi lausuma.

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

tekijänoikeuslain (poist.) muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun tekijänoikeuslain (404/1961) 19 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 446/1995, ja
lisätään lakiin uusi 19 a § seuraavasti:

19 §

Teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, lukuun ottamatta rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuotteita. Korvausta voidaan vaatia ainoastaan kolmen edellisen kalenterivuoden aikana tapahtuneesta lainaamisesta. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole, jos lainaaminen tapahtuu tutkimusta tai opetustoimintaa palvelevasta kirjastosta. Tässä momentissa tarkoitettuun oikeuteen sovelletaan, mitä 41 §:ssä säädetään.

19 a § (Uusi)

Korvaus 19 §:n 4 momentissa tarkoitettusta lainaamisesta yleisestä kirjastosta suoritetaan opetusministeriön hyväksymän, lukuisia yleisiä kirjastoista lainattujen teosten tekijöitä edustavan järjestön välityksellä.

Opetusministeriö hyväksyy järjestön hakemuksesta määräjäksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksyttävän järjestön tulee olla vakaavarainen ja sillä tulee olla valmius ja kyky hoitaa asioita hyväksymispäätöksen mukaisesti. Järjestön tulee vuosittain antaa opetusministeriölle selvitys hyväksymispäätöksen nojalla tekemistään toimista. Järjestön tai, milloin tekijöiden edustavuus voidaan saavuttaa vain useampien järjestöjen hyväksymisellä, järjestöjen tulee edustaa merkittävää osaa niistä eri alojen teosten tekijöistä, joiden teoksia lainataan yleisistä kirjastoista. Hyväksymispäätöksessä voidaan järjestölle myös asettaa käytännön toimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja.

Opetusministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos järjestö hyväksymispäätöstä ja sen ehtoja rikkomalla syllistyy vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin ja jolleivät järjestölle annetut huo-

mautukset ja varoitukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

**Voimaantulosäännös
(Kuten HE)**

Valiokunnan lausumaehdotus:

Eduskunta edellyttää, että valtion talousarviossa osoitetaan lisämääräraha, jolla mahdollistetaan tutkimus- ja

opetustoimintaa palvelevien kirjastojen ottaminen tekijänoikeuslain 19 §:n tarkoittaman lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Helsingissä 1 päivänä joulukuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kaarina Dromberg /kok	Kirsi Ojansuu /vihr
vpj.	Säde Tahvanainen /sd	Seppo Särkiniemi /kesk
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Ilkka Taipale /sd
	Hanna-Leena Hemming /kok	Marja Tiura /kok
	Tatja Karvonen /kesk	Jutta Urpilainen /sd
	Rauno Kettunen /kesk	Raija Vahasalo /kok (osittain)
	Minna Lintonen /sd	Unto Valpas /vas.
	Mikaela Nylander /r	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.